

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

A JÁTSZÓ EMBER

DEBRECZENI TIBOR MÉLTATÁSA

Jó visszaemlékezni a múlt század '90-es éveire, mai helyzetünkből tekintve kimondottan jó. Ekkor még Kárpátalján is ragyogó szemmel köszöntek egymásra az emberek, a rendszerváltozás mámora serkentette bizakodásra a lelkeket. Nagy lépésekkel hagytuk magunk mögött a zsarnokságot, nagy lépésekkel közeledtünk az áhított önrendelkezés felé. Volt már saját érdekvédelmi szervezetünk, lázasan terveztük a jövőt, de mindenek előtt a sztálini munkatáborokba hurcolt apáinknak akartunk igazságot szolgáltatni, s méltó emléket állítani az áldozatoknak.

Ebben a boldog közösségi ébredésben érkezett meg hozzánk Debreczeni Tibor egy kisbuszra való szép fiatal teremtséssel. A nagykőrösi Református Tanítóképző Főiskola diák-színjátszóit hozta magával és Dobozi Eszter *Csak a napnyugtát néztük* című történelmi szociográfiájának színpadra írott változatát. A könyv a német származásuk miatt Donbászra hurcolt tiszaladányi lányok és asszonyok tragédiáját dolgozza fel az emlékezés-irodalom hiteles eszközeivel. Eszter ugyanis jó időben, az utolsó előtti órában gyűjtötte össze a pokolból visszatértek történeteit, s Tibor bátyánk ezt a jeremiádot dolgozta át hátborzongató hatású drámai előadásá.

A szegényes állapotú, harmadik világot idéző mezővári kultúrház az zsúfolásig töltötték a jeles társulat hírére összegyűlt emberek. Fogalmuk sem volt az előadás tartalmáról, de az első monológok hallatán totális lett a csend, s a kezdetben talán vidámságra készülő asszonyszemekből megeredtek a könnyek. Ismerős volt a szereplők által megszólaló fájdalom, minden gondolat a szolyvai gyűjtőtáborba hajtott apákat, férjeket, fiakat, testvéreket juttatta eszükbe. De hát ki is az a Debreczeni Tibor? Leghelyesebb, ha az életút fontosabb állomásait a *Visszanéztem* című önéletréből idézzük fel.

A református tanítócsalád első gyermeke meglehetősen zavaros időben, 1928-ban látta meg a napvilágot a bereg megyei Váriban. A település ma Ukrajna része, de akkor még, vagy akkor már – Csehszlovákiához tartozott. A család sorsáért aggódó édesapa úgy látta jónak, ha az áldatlan kisebbségi létből magyar földre, a szabolcs megyei Anarcsra menekíti szeretteit. Tibor

itt kezdi iskoláit, majd a szomszédos Kisvárdra, aztán Nyíregyháza tano-dáit járja, ám a család életét hamarosan szétzilálták a háború anomáliái. A felszabadítók, mint írja, a házukba is bementek, s nem távoztak üres kézzel.

A háború zajának elültével eldönti, hogy tanár lesz. A Debreceni Egyetem bölcsészhallgatója találkozik Karácsony Sándorral, a magyar pedagógia jeles professzorával, s annak haladó szellemű reformpedagógiája alakítja, s egy életre meghatározza nevelési elveit. Megérti, és attól kezdve terjeszti, hogy a színjátszás és a nevelés ikertestvérek, s ez a felismerés indítja el Tibort a drámapedagógia felé. 1957–1966 között a debreceni Tóth Árpád Gimnázium tanáraként már irodalmi műsorokat szerkeszt és színjátékokat tanít be diákjaival, akik a tanár-rendező utasításait felszabadultan, szerepük hiánytalan átélésével hajtják végre. E munka letisztult eredménye a debreceni József Attila Irodalmi Színpad, amely hamarosan ismertté válik országszerte. Munkájának elismeréseként 1966-ban meghívják Budapestre, a Népművelési Intézetbe, hogy ott a metodikai és szervezési osztály vezetőjeként országos szinten koordinálja az amatőr színpadi mozgalmakat. Hosszas, kitartó munkája eredményeként a diákszínpadok repertoárja is változatosabb, színesebb lett. 1970-ben készült szakmai jelentésében ezt írja: „Megsokasodtak a műfajok a diákszínpadokon. Az irodalmi oratóriumtól a dokumentumjátékig, a görög komédiáktól a szerkesztett, mimetikus összeállításokig, a folklór jellegű műsortól a pódiumjátékig minden műfaj felvonult. A fiatalok problémájával foglalkozó közéleti mondanivaló mellett megszólalt a diákkabaré, a korszerű népi játék és a commedia dell’arte színjáték is. Kimondatott, hogy a diákszínjátszás nemcsak az oktatásnak, de a nevelőmunkának és az ifjúság szórakoztatásának is eszköze.” „Meg voltam és vagyok ugyanis győződve – mondja egy másik helyen –, hogy a művészettel történő nevelésnek mélyebb a hatása, mint a pusztán verbálisnak”. A meggyőződés alátámasztására azonban már nem sok ideje maradt. 1988-ban, még alkotó ereje teljében, szépen gyarapodó évei és felettesei nyugállományba kényszerítik. Ő azonban nem adta meg magát. 1989-ben életre segítette az azóta is működő Magyar Drámapedagógiai Társaságot, majd a drámapedagógia tanítása és rendezői módszerének alkalmazása végett elszegődött a nagykőrösi Református Tanítóképző Főiskolára, ahol még huszonhárom szép és eredményes éven át oktatott és rendezett.

Életét az egyházalapító Pál apostol árnyékában gondolja végig, s a nagy keresztény teológus élettapasztalatát tökéletesen magáévá téve kimondja: gyarló ugyan az ember – az apostol is! –, de nem árt, ha életében a kudarcok,

a gáncsok ellenére is azt teszi, amit szeret, amire elhivatott. Ez a felismerés lenne az életmű koronája? Vagy az a kiskönyvtárnyi módszertani tanulmány, szakcikk és interjú – életregényekkel megtévezve –, amelyek Tibor bátyánk gazdag és változatos pályafutását dokumentálják? Ismerjük el, hogy ez a munka, ez az élet – Magyar Örökség.

Kedves Tibor, Te boldog, játszó ember, aki a tanulást, a munkát, a szerelmet és házasságot játékos könnyedséggel éled végig, eddigi megérdemelt elismeréseid – a Radnóti-, a Karácsony Sándor-, a Csokonai-, az Imre Sándor-, a református zsinat életmű-díja, és a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje – mellé fogadd jó szívvel a Magyar Örökséget jelképező aranykoronát! Holtig szerető Társad, Kósa Vilma csókoljon meg ezért is!

